

Vergaderjaar 2007–2008

31 565

Werkbezoek van een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken aan Soedan (5 t/m 13 juli 2008)

Nr. 1

VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK

Vastgesteld op 29 augustus 2008

Een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft van 5 juli tot en met 13 juli 2008 een werkbezoek gebracht aan Soedan. De delegatie bestond uit de leden Ormel (CDA, delegatieleider), Ferrier (CDA), Knops (CDA), Gill'ard (PvdA), Waalkens (PvdA), Boekestijn (VVD) en Irrgang (SP). De delegatie werd begeleid door de adjunct-griffier van de vaste commissie voor Defensie, Van der Bijl.

Het doel van het werkbezoek was het verkrijgen van nader inzicht in de politieke situatie in Soedan. De uitvoering van het vredesakkoord tussen de regering en de Zuid-Soedanese onafhankelijkheidsbeweging SPLM stond hierin centraal. Een ander aspect van het werkbezoek was de humanitaire en veiligheidssituatie in de regio Darfur. Ook heeft de delegatie zich op de hoogte gesteld van de rol van Nederland bij de wederopbouw van Zuid-Soedan en de humanitaire hulp aan Darfur.

De delegatie is het werkbezoek begonnen in *Khartoem*, waar gesprekken zijn gevoerd met overheidsfunctionarissen en leden van het parlement. Ook hebben gesprekken plaats gevonden met NGO's, mensenrecht-activisten en vertegenwoordigers van de Verenigde Naties (VN).

Daarnaast heeft de delegatie een bezoek gebracht aan *Darfur* waar o.a. een vluchtelingenkamp is bezocht. De delegatie heeft diverse vertegenwoordigers van de regionale overheid gesproken. Tevens zijn er gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van diverse instellingen van de VN en mensenrechtenactivisten.

De delegatie is vervolgens naar *Juba* gereisd, waar gesprekken zijn gevoerd met de Government of South Sudan. Daarnaast naast zijn gesprekken gevoerd met leden van het parlement en diverse internationale organisaties.

In onderstaand verslag worden de hoofdlijnen van de gevoerde gesprekken weergegeven. Hierbij ligt de nadruk op de inbreng van de gesprekspartners en de antwoorden die zij hebben gegeven op vragen van leden van de delegatie. Het volledige programma van het werkbezoek is als bijlage bij dit verslag opgenomen. Onderstaand verslag vormt de

basis voor het algemeen overleg op 9 september 2008 met de ministers van Buitenlandse Zaken en voor Ontwikkelingssamenwerking over Soedan.

De delegatie dankt alle gesprekspartners en degenen die betrokken zijn geweest bij het organiseren van dit werkbezoek. In het bijzonder wil de delegatie haar waardering uitspreken voor de inzet van de ambassadeur en de medewerkers van de Nederlandse ambassades in Khartoem bij de voorbereiding van het programma en tijdens het werkbezoek. De hartelijke ontvangst en de goede begeleiding van de delegatie hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het welslagen van het werkbezoek.

De voorzitter van de delegatie,
Ormel

De griffier van de delegatie,
Van der Bijl

SOEDAN

Zaterdag 5 juli 2008 – Khartoem

Gesprek met de Humanitarian Deputy Special Representative of the Secretary-General for Sudan/de United Nations Resident Coordinator and Humanitarian Coordinator in Sudan, mevrouw Haq

Mevrouw Haq geeft aan dat het belangrijk is om de goede balans te vinden tussen ontwikkelingssamenwerking en overheidsbeleid. Zij richt zich dan ook niet alleen op humanitaire hulp maar ook op transitie.

Het *Comprehensive Peace Agreement (CPA)* dat in 2005 is ondertekend blijft zeer kwetsbaar, maar is naar de mening van mevrouw Haq, ook van essentieel belang voor duurzame vrede in Soedan. Het CPA is dan ook meer dan een benchmark waar bepaalde mijlpalen in gedefinieerd zijn. Niet alleen het CPA is erg belangrijk voor Soedan, maar de activiteiten van de internationale gemeenschap moeten verder gaan. Er zijn betrouwbare en lange termijn fondsen nodig om het land op te bouwen. Door ontwikkeling kan vervolgens een nieuw conflict worden voorkomen.

Mevrouw Haq geeft aan dat er wel al *vluchtelingen* zijn teruggekeerd naar Juba, maar dat de terugkeer van vluchtelingen naar andere staten nog op zich laat wachten. Dit heeft te maken met het gebrek aan scholen, ziekenhuizen en andere basisvoorzieningen in deze staten. Zij geeft aan dat de focus moet liggen op capaciteitsopbouw om ervoor te zorgen dat meer vluchtelingen weer terug willen keren.

In de gemeenschap is er een grote behoefte aan *veiligheid*. De overheid heeft niet alle milities onder controle. Met name in het zuiden zijn nog veel bewapende milities. De Government of National Unity en de Government of Southern Sudan (GoSS) zijn in het CPA overeengekomen om oud-strijders te demobiliseren. Onlangs zijn beide partijen een strategie en een aanpak overeengekomen en is overeenstemming bereikt over het aantal oud-strijders. Tot nu toe zijn alleen kinderen, vrouwen en gehandicapten geregistreerd voor demobilisatie. Zowel in het noorden als in het zuiden wordt tot nu toe veel geld aan defensie uitgegeven.

Het National Development Plan (NDP) geeft sturing aan de *wederopbouw* van Soedan. Er is echter een brug tussen de plannen en de daadwerkelijke beschikbaarheid van faciliteiten. Tot nu toe gaat er ook veel van het geld naar humanitaire projecten in Darfur zodat er weinig budget overblijft voor de ontwikkeling van basisvoorzieningen in andere regio's. Door ontwikkeling van de basisvoorzieningen zullen meer mensen zich er van bewust worden dat het goed is dat het CPA is ondertekend. Er zal op die manier meer draagvlak voor het CPA komen en dit biedt een mogelijkheid voor stabiliteit in Soedan.

Briefing door de Nederlandse ambassadeur te Khartoem, de heer Wolfs

De ambassadeur gaat in op verschillende actuele uitdagingen waar men in Soedan aan werkt.

Hij gaat in op de «*Three Areas Working Group*», waar Nederland het voorzitterschap van bekleedt. De werkgroep heeft ervoor gezorgd dat alle partijen akkoord gaan met een interim bestuur voor Abyei. In Abyei zit veel olie in de grond. Voorheen gingen alle olieopbrengsten naar Khartoem. In het CPA is een verdeling van de olieopbrengsten opgenomen. De oliebronnen worden voornamelijk geëxploiteerd door India, China en Maleisië.

Het is van groot belang dat het CPA zal slagen. Dit geldt niet alleen voor de verschillende partijen in Soedan zelf, maar ook voor de landen in de regio. Instabiliteit in Soedan leidt ook tot instabiliteit in de buurlanden. Inmiddels is er ook een nationaal beleid op het gebied van Demobilisation, Disarmament and Reintegration (DDR) waarin overeenstemming is bereikt over de aantallen militairen die gedemobiliseerd zullen worden en de aanpak.

Door lange tijd van oorlog is er in *Zuid Soedan* bijna niets meer; hier kan eerder gesproken worden over opbouw, dan over wederopbouw. Het leger in het zuiden moet een grote transformatie doormaken van een guerillaleger naar een professioneel leger, en ook de economie in het zuiden moet volledig ontwikkeld worden.

Zondag 6 juli 2008 – Khartoem

Gesprek met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van de National Assembly, de heer Osman Khalid Mudawi

De heer Osman Khalid Mudawi vraagt om begrip voor de moeilijkheden die de overheid en het land op dit moment doormaken. Het CPA is erg belangrijk aangezien dit de basis legt voor een permanente en democratische regering. Conform het CPA zullen volgend jaar verkiezingen worden gehouden. Hiervoor zal op maandag 7 juli 2008 de nieuwe *kieswet* worden besproken in het parlement.

De heer Mudawi geeft aan dat Soedan grotendeels vreedzaam is, maar dat het helaas nog niet zo is dat dit voor geheel Soedan geldt. Hij wil graag een overeenkomst om een einde te maken aan de *problemen in Darfur*, en geeft aan dat hij het belangrijk vindt om op veel verschillende manieren te blijven werken aan vrede. De regering wil onderhandelen met de rebellen, maar de rebellen zijn echter niet bereid om aan de onderhandelingstafel plaats te nemen. Zo lang de rebellen niet bereid zijn om te onderhandelen, zal er ook geen oplossing worden gevonden voor het conflict. Het is naar zijn mening dan ook niet realistisch om van de huidige regering te verwachten dat zij de Darfur-crisis oplossen, aangezien het nog maar enkele maanden duurt voordat er verkiezingen worden gehouden.

Op vragen over het standpunt van Soedan met betrekking tot het *internationaal gerechtshof* (International Criminal Court, ICC) geeft hij aan dat Soedan het internationaal recht respecteert. Soedan is niet gebonden aan de overeenkomst van het ICC, aangezien zij dit, net als de Verenigde Staten, niet hebben ondertekend. Het ICC is complementair aan wetgeving in een land. De heer Mudawi geeft aan dat Soedan een zeer indrukwekkend rechtstelsel heeft, waardoor het ICC niet van toepassing is.

Soedan heeft hulp nodig. Op dit moment geeft de Europese Unie (EU) alleen *humanitaire steun*. Mudawi geeft aan dat de humanitaire problemen worden veroorzaakt door economische problemen, en dat dus ook steun op economisch gebied gewenst is.

Gesprek met vertegenwoordigers van de National Assembly en de Council of States. Aanwezig zijn de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken, de voorzitter van de commissie voor Landbouw, de plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Economische Zaken, commissieleden van eerder vermelde commissies en vrouwelijke parlementsleden (women caucus)

Tijdens het gesprek met de parlementsleden wordt nader ingegaan op de crisis in Darfur, de relatie met de EU en andere investeerders in Soedan.

Op de vraag waarom de crisis in *Darfur* nog steeds voortduurt wordt aangegeven dat sommige partijen politiek belang hebben bij deze situatie. Onderhandelingen met de rebellen verlopen zeer moeilijk. Ook worden de rebellen gesteund door het westen om in opstand te blijven komen tegen de regering. Er zijn dan ook steeds weer aanvallen op kampen. Ook wordt aangegeven dat het bekend is dat er verkrachtingen plaatsvinden, dit gebeurt echter niet door milities die door de overheid worden gefinancierd.

De media is niet neutraal in haar berichtgeving over Darfur. Zij steunen de rebellen. Er wordt aangegeven dat de overheid nooit de ramp in Darfur heeft ontkend, maar dat de rebellen niet onderhandelen over vrede. Hierbij heeft de overheid alles gedaan wat mogelijk is.

Gevraagd naar de toegang van hulpverleners tot de regio Darfur wordt aangegeven dat de situatie in de verschillende vluchtelingenkampen veel beter is dan de situatie in het dorp waar mensen vandaan kwamen. Steden in Darfur zijn erg duur, en mensen wonen in de kampen omdat ze daar faciliteiten krijgen. Ook beloven de rebellen geld aan mensen als zij niet terug gaan naar huis.

Niemand houdt hulp voor Darfur tegen. Ook geven de parlementsleden aan dat sommige NGO's de situatie misbruiken voor eigen belang. Zij testen de grond van gebieden waar zij komen op aanwezigheid van mineralen.

Gevraagd naar de *samenwerking met buitenlandse partners* geven de parlementsleden aan dat veel Afrikaanse landen Chinese investeerders verwelkomen. Europese bedrijven zijn vaak ook erg politiek, bedrijven uit bijvoorbeeld China en India zijn minder politiek en meer bezig met exploiteren. Nederland wordt gezien als een neutraal land. Echter, zij geven aan dat de subsidies die verstrekt worden in de landbouw niet goed zijn, omdat er hierdoor geen eerlijke marktwerking plaatsvindt.

Gesprek met State Secretary for Foreign Affairs, de heer El Samani

De heer El Samani geeft dat er zo snel mogelijk gesprekken moeten komen met de verschillende milities. Hoe meer negatieve berichten er zijn, hoe meer vertraging er komt in de *onderhandelingen*. Hij wil ook dat de EU aangeeft dat het nu echt tijd is om te gaan onderhandelen.

Het probleem in *Darfur* is naar zijn mening een politiek probleem geworden en uit de context gehaald. Dit probleem heeft echter ook effect op de grenzende landen, en moet daarom opgelost worden. El Samani geeft aan dat de overheid goed samenwerkt met de internationale gemeenschap, en dat 95% van de Darfur Peace Agreement al is geïmplementeerd.

Gesprek met de Assistant to the President of Sudan, de heer Nafi Al Nafi

De heer Al Nafi geeft aan dat er een groot misverstand is over de *situatie in Soedan* door de informatie die wordt gegeven in de media. Ook is er van de kant van de internationale gemeenschap geen begrip voor en kennis van wat er in Soedan gebeurt. Hij is hierbij van mening dat er geen gelijkwaardige relatie is tussen Europa en Afrika, en Soedan in het bijzonder. Na ondertekening van het CPA, volgde er geen beloning van de internationale gemeenschap, maar juist sancties.

Het onbegrip zorgt ervoor dat de overheid wordt aangevallen op zaken als democratie en vrijheid van meningsuiting. Al Nafi geeft aan dat er wel democratie is. In het parlement wordt door regering en oppositie bijvoorbeeld over de kieswet gesproken. Dat er vrijheid van meningsuiting is blijkt bijvoorbeeld uit de 29 dagelijkse kranten die er in Soedan zijn, waarvan de meesten aan de kant van de oppositie staan.

Gevraagd naar de situatie in *Darfur*, geeft al Nafi aan dat er veel verkeerde dingen gebeuren in Darfur. De internationale gemeenschap neemt de leiding en duwt de Soedanese regering daar weg. Hulpporganisaties en de Verenigde Staten komen alleen als er iets verkeerd is, en er wordt geen aandacht gegeven aan de goede dingen die er soms gebeuren en de successen van de overheid op andere gebieden. Het is belangrijk dat er een overeenkomst komt over hoe de crisis afgewend kan worden. Hierbij geeft Al Nafi aan dat het conflict in Darfur zeer gecompliceerd is, en inmiddels erg gepolitiseerd is. De grootte van het probleem is niet zo enorm als in de internationale media naar voren lijkt te komen. Goed georganiseerde lobbyisten zorgen voor de onjuiste beeldvorming in de media over het conflict.

Al Nafi geeft aan dat de Soedanese overheid altijd goed heeft meegewerkt aan alle internationale initiatieven. Europa heeft nu aangegeven dat het *ICC* erg belangrijk is. Iedere poging om het *ICC* te gebruiken tegen deze overheid zal, volgens hem, negatieve gevolgen hebben voor het CPA en de vrede in Darfur in gevaar brengen.

Meeting met Wereldbank

De Wereldbank zelf heeft geen programma in Soedan. Wel voeren zij studies uit, en zijn er twee autonome trustfunds in Soedan (één in het noorden, en één in het zuiden) waar de Wereldbank een rol in speelt. Tijdens het gesprek wordt met name ingegaan op het Multi Donor Trust Fund (MDTF).

Het *MDTF* is onafhankelijk van het budget van de overheid en van de Wereldbank. Ook overheidsfunctionarissen zijn lid van de organisatiestructuur van het *MDTF*. Er is een uitgebreide procedure om in aanmerking te komen voor de fondsen, waarbij instemming van de gehele organisatiestructuur noodzakelijk is. Ook is er een technical secretariat dat de behoefte van de bevolking toetst. De Wereldbank begint pas met de projecten nadat dorpen of de gemeenschap de behoefte aan een bepaald project hebben aangegeven. Er wordt ook veel aandacht gegeven aan consolidatie; als er een school wordt gebouwd moeten er ook toekomstige docenten zijn. Aangegeven wordt dat er veel procedures zijn die doorlopen moeten worden voordat een project is uitgevoerd. Er is een langzame start geweest. De mening van mensen over het fonds verschilt zeer afhankelijk van wie je spreekt. Er is een tendens dat de overheid geen voorstander is van fondsen die geleid worden door de VN, omdat zij van mening zijn dat de VN hoge overheadkosten heeft, minder efficiënt werkt en te politiek aanwezig is.

Gevraagd naar de *budgetten* van de verschillende fondsen wordt aangegeven dat het totaal 725 miljoen Soedanese pond bedraagt. Dit is opgebouwd uit 350 miljoen buitenlands geld, en 375 miljoen Soedanees geld. In totaal moet 400 miljoen naar Darfur gaan (200 miljoen buitenlands geld, en 200 miljoen Soedanees geld). De voorspelling voor 2008 is dat het bruto nationaal product van Soedan 108 miljard pond zal zijn. De verwachte olieopbrengsten zijn 11 miljard pond (voor het Noorden en Zuiden gezamenlijk).

Van het gebudgetteerde geld voor projecten van de fondsen wordt ongeveer 29% daadwerkelijk uitgevoerd. De daadwerkelijke beschikbaarheid van het geld bedraagt ongeveer 50%. Uitbetalingen van salaris heeft de prioriteit bij de nationale overheid, waardoor er soms geen geld meer overblijft voor projecten. Veel van het beloofde geld wordt ook geïnvesteerd in humanitaire projecten en bijvoorbeeld in de United Nations African Union Mission in Darfur (UNAMID).

Gesprek met vertegenwoordigers van internationale NGO's, te weten Norwegian Church Aid, International Red Cross, Mercy Corps, CARE International, Medecins Sans Frontières

In *Zuid Soedan* is er met name een tekort aan capaciteit voor de opbouw van de lokale overheid. Er is geen lokale staf te vinden, omdat er een groot tekort is aan opgeleide mensen. In Juba zijn veel projecten ontwikkeld, maar er zijn geen basisvoorzieningen in de andere staten in Zuid Soedan. Ook is er de afgelopen periode een verschil te zien in het soort hulp in Zuid Soedan. Aangezien er vrede is verschuift de aandacht van het bieden van primaire humanitaire hulp naar lange termijn projecten. Vertegenwoordigers van de NGO's geven aan dat zij hierdoor een stijging van doden zien.

Over *Darfur* geven zij aan dat zij de afgelopen vier jaar geen veranderingen in de situatie hebben gezien en dat de situatie in Darfur heel erg slecht is. Er zijn geen echte tekenen van voortgang in het vredesproces, en hulpverleners worden stelselmatig belemmerd in hun toegang tot het gebied. Ook doet de overheid aan antipropaganda campagnes via de pers wat hulpverleners in gevaar brengt. De uitzichtloze situatie in Darfur heeft ook geleid tot hoge criminaliteit. Dit vormt nog een extra complicatie voor de hulpverleners.

De komst van *UNAMID* was de hoop voor de bevolking, en de verwachtingen waren dan ook erg hoog. Men is echter enorm teleurgesteld in *UNAMID*, en heeft het vertrouwen verloren. De algemene gevoelens zijn dat *UNAMID* zichzelf niet kan beschermen, laat staan de bevolking.

Er zijn ook kleine successen geboekt met name op het gebied van peacebuilding en mediation. Het is echter van belang om ook in voldoende mate *humanitaire hulp* te bieden. Humanitaire hulp zal de problemen in Soedan niet oplossen, maar hopelijk zijn er wel meer mensen in leven wanneer de problemen zijn opgelost.

De *NGO's* geven aan goed samen te werken. Er is in Soedan juist een tekort aan *NGO's*. De nu aanwezige organisaties die zich richten op noodhulp zouden graag weg willen, maar er zijn geen andere *NGO's* die het werk van hen kunnen overnemen. Logistiek blijft een uitdaging voor de *NGO's*. Naast de onzekere veiligheidssituatie in sommige gebieden, zijn veel gebieden maar vier maanden per jaar goed toegankelijk vanwege het regenseizoen. Behalve internationale *NGO's* zijn er ook lokale *NGO's* in Soedan actief. Sommige van deze *NGO's* worden echter gesteund door de overheid. De civil society staat dan ook wantrouwend tegenover deze lokale *NGO's*.

Werkdiner met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van de National Assembly, de voorzitter van de commissie voor Landbouw en de plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Economische Zaken

Maandag 7 juli 2008 – Khartoem

Gesprek met vertegenwoordigers van de civil society

De aanwezigen spreken hun zorgen uit over de algemene *mensenrechtensituatie* in Soedan. Vrouwen worden nog steeds slachtoffer van geweld. Mensenrechten en de rechten van het kind worden geschonden. Mensen zijn verdwenen en de overheid staat niet toe dat dit in de media komt. Ook de rechten van gevangenen worden niet nageleefd. Een voorbeeld dat wordt genoemd zijn 12 personen uit Darfur die veroordeeld waren tot vier

jaar gevangenisstraf. Na hun vrijlating zijn zij echter direct afgevoerd door medewerkers van de national security. Sindsdien heeft niemand meer iets van hen vernomen.

Aanwezigen geven aan dat er nog geen *rule of law* is. Er is geen onafhankelijke rechtspraak en de processen die plaatsvinden zijn oneerlijk. Wetgeving is niet transparant. Zo is de nieuw aan te nemen kieswet bijvoorbeeld onduidelijk waar het vrouwen betreft, en is het voor de aanwezigen niet mogelijk een kopie van de wet in het bezit te krijgen.

Er is een wet ingesteld die toeziet op de *NGO's*. De aanwezigen geven aan dat deze wet echter wordt gebruikt om vrijwilligers te onderdrukken. Ook richt de overheid *NGO's* op om hierdoor de internationale en publieke mening te beïnvloeden. Deze *NGO's* beschikken over veel middelen, niet alleen omdat zij ondersteund worden door de overheid, maar ook omdat middelen van de Europese Unie (EU) en de VN ook naar deze *NGO's* toe gaan. Aangezien alle projecten van het MDTF moeten worden goedgekeurd door de overheid en de fondsen moeten worden toegekend door het ministerie van Financiën krijgen deze *NGO's* van de overheid ook dit geld.

Gesprek met de Special Representative of the Secretary General van de VN for Sudan, de heer Qazi

De heer Qazi geeft aan dat het Abyei protocol en de afspraken over olie-opbrengsten en olievelden de belangrijkste zijn van het CPA. Hij geeft aan dat het moeilijk voor hem is om vol vertrouwen naar het CPA te kijken, maar dat hij voorzichtig optimistisch is. Er is genoeg belang voor de verschillende partijen om samen te werken, maar er is nog niet genoeg commitment. De komende maanden zijn dan ook kritiek. In het CPA is namelijk opgenomen dat voor juli 2009 verkiezingen plaats zullen vinden. Praktisch gezien zal dit in de lente van 2009 moeten zijn omdat de verkiezingen voordat het regenseizoen begint, moeten worden gehouden. Dit zorgt voor veel tijdsdruk. Als er iets mis gaat of er geweld komt kan dat grote gevolgen hebben voor de verkiezingen en het CPA, en er moet dan ook gezorgd worden dat het staakt-het-vuren stand houdt.

Als er op grote schaal geweld uit zal breken, zoals recent in Abyei is gebeurd, beschikt de United Nations Mission in Sudan (*UNMIS*) niet over voldoende middelen en mensen om te interveniëren. De *UNMIS*-troepen zijn hier niet op afgestemd en hun mandaat staat dit ook niet toe. De bevolking heeft wel hoge verwachtingen van *UNMIS* maar om aan deze verwachtingen tegemoet te komen zou de missie een nieuw mandaat moeten krijgen. Dit zou de facto betekenen dat er een nieuwe resolutie door de VN moet worden aangenomen.

Het belangrijkste obstakel in Soedan is het *gebrek aan vertrouwen* van de verschillende partijen in elkaar. Geen van de partijen heeft belang bij oorlog, zeker niet economisch gezien, maar toch wordt het grootste gedeelte van het geld van de overheid uitgegeven aan defensie. Spanningen zouden kunnen afnemen, zo geeft Qazi aan, als de roadmap van het CPA geïmplementeerd zou worden.

Bezoek Al Manar Community Centre in Mayo

Al Manar is opgericht in 1991 en richt zich met name op vrouwen. Hierbij proberen zij de sociaal economische situatie in het geheel en de situatie van vrouwen in het bijzonder te verbeteren. De voornaamste doelgroep zijn vrouwen die vanuit de kampen in het zuiden van Soedan naar de kampen in de regio van Khartoem komen.

In het Community Centre in Mayo zijn diverse voorzieningen voor moeders en kinderen. Zo kunnen kinderen gecontroleerd worden op ondervoeding, en hiervoor behandeld worden. Ook zijn er medewerkers die juridische bijstand kunnen verlenen.

De delegatie krijgt een rondleiding langs de diverse voorzieningen in het Community Centre en spreekt vervolgens met vrijwilligers en medewerkers van Al Manar.

Gesprek met de Popular Congress Party, de heer Hassan el Turabi

De heer El Turabi geeft een uitgebreid beeld van de situatie in Soedan. Na de onafhankelijkheid van het Verenigd Koninkrijk zijn er problemen ontstaan in het zuiden van Soedan. In de hele moslimwereld was er na de tijd van bezetting een herleving van de *islam*. Hij geeft aan dat God overal is om mensen te leiden, niet alleen in de kerk of de moskee, en de overheid wordt geleid door mensen. De sharia, zo geeft El Turabi aan, is juist een manier van leven en geen wetgeving. Wetten dienen aangepast te worden aan de manier van leven, en ieder persoon moet berecht worden volgens zijn eigen geloofsovertuiging.

El Turabi is van mening dat als er ontevredenheid is in het *zuiden*, zij hun onafhankelijkheid zouden moeten verklaren. Het zuiden zou waarschijnlijk zeer snel internationaal erkend worden.

De veiligheidssituatie in *Darfur* is kritiek. Het conflict kan niet met geweld opgelost worden maar moet met onderhandelen worden opgelost. De meeste rebellen zijn bereid om te gaan onderhandelen, maar het probleem is echter breder dan Soedan, het betreft namelijk ook Soedan's buurlanden. Zij zouden ook moeten participeren in vredesbesprekingen. De internationale gemeenschap moet een grote rol spelen om het conflict tussen de overheid en de rebellen op te lossen. Hierbij geeft El Turabi aan dat ook de EU een rol zou moeten spelen.

Gesprek met Sudanese People's Liberation Movement (SPLM), de heer Pagan Amun

De heer Amun spreekt zijn waardering uit voor de hulp die Nederland aan Soedan geeft.

Over het ICC zegt hij dat er veel zorgen zijn binnen de National Congress Party (NCP) over de arrestatiebevelen waarvan verwacht wordt dat deze binnen enkele dagen bekend zullen worden gemaakt. De SPLM zal volledig meewerken met het ICC. Zij willen gerechtigheid. Er heeft genocide plaatsgevonden, dorpen zijn platgebrand en mensen zijn uit hun dorpen moeten vluchten. Het betreft hier miljoenen mensen die afhankelijk zijn van de internationale gemeenschap. Verzoening in Soedan is dan ook alleen maar mogelijk nadat gerechtigheid is geschied.

Er moet vrije toegang komen tot gebieden waar hulp nodig is. Om dit te garanderen zou de internationale gemeenschap moeten aandringen op een *overeenkomst* tussen de strijdende partijen. In Darfur zijn er ook andere partijen aanwezig, en de overheid heeft geen volledige controle. Om veiligheid voor o.a. de bevolking, de vluchtelingen en NGO's te creëren zou ook UNAMID een grotere rol moeten spelen.

Een probleem in Soedan is dat niet alle partijen zich altijd aan overeenkomsten houden. Men kan dus niet op het CPA vertrouwen en moet zichzelf en de overeenkomst beschermen o.a. door het opbouwen van een leger.

Het CPA voorziet in *verkiezingen* in 2009. Het NCP wil bij verkiezingen het leiderschap behouden, maar ook de SPLM wil na de verkiezingen de grootste partij worden. Vrije en eerlijke verkiezingen zijn van groot belang, en daar heeft Soedan ook steun bij nodig. De nieuwe kieswet moet o.a. garanderen dat de verkiezingen vrij en eerlijk zullen verlopen. De wet zou door alle partijen in het parlement ondersteund moeten worden om te voorkomen dat enkele partijen na afloop de uitkomst van de verkiezingen niet erkennen omdat zij het niet eens waren met de kieswet.

De heer Amun heeft hoop voor de toekomst. Het is van belang om snel een overeenkomst te bereiken met de bewegingen in Darfur, en het CPA uit te voeren. Als er een eind komt aan het geweld in Soedan, heeft het land vele goede *vooruitzichten*. Er is veel vruchtbaar land dat momenteel niet gebruikt worden, en Soedan beschikt over enorme potentie op het gebied van landbouw en veeteelt. Het geld dat nu besteed wordt aan defensie, kan dan besteed worden aan economische en sociale opbouw.

Diner met Nederlandse gemeenschap in Khartoem

Dinsdag 8 juli 2008 – Nyala

Reis van Khartoem naar Nyala

Bezoek UNAMID politie eenheid in Kalma Internally Displaced Persons (IDP) kamp

De UNAMID Police Commander for Nyala geeft aan dat het kamp is verdeeld in 6 sectoren. Iedere sector wordt geleid door een Sheikh, en deze zes Sheikhs worden ook weer geleid door een Sheikh of Sheikhs. In 2005 was het totaal aantal vluchtelingen gestegen tot 163 000. Eind vorig jaar waren er naar schatting 73 000 vluchtelingen in het kamp aanwezig. Een deel van deze vluchtelingen zijn teruggekeerd naar hun dorpen. Anderen zijn naar andere kampen gegaan.

In twee shifts wordt er door de UNAMID politie eenheid dagelijks patrouille gelopen. Momenteel zijn 40% van de gewenste troepen aanwezig. Hierdoor is het niet mogelijk om alle *taken* te doen. UNAMID houdt zich ook niet bezig met de beveiliging van voedseltransporten. Dit is een taak van de Soedanese overheid. De veiligheidssituatie in de kampen verbeterd, zo geeft de Commander aan. Er zijn de afgelopen vijf maanden geen verkrachtingen meer gemeld. UNAMID heeft een brug gebouwd tussen de overheid en de vluchtelingen, en er begint vertrouwen in de rechtsgang te ontstaan.

Gesprek met vertegenwoordigers IDP's in Kalma

De delegatie spreekt met de Sheikh of Sheikhs, de Sheikhs van de verschillende sectoren en vertegenwoordigers van de vrouwen die aanwezig zijn in het kamp.

De aanwezigen geven aan dat de meeste vluchtelingen al vier of vijf jaar in dit kamp zijn en dat de *situatie ieder jaar slechter* wordt en dat hun toekomst ieder jaar onzekerder wordt. In het begin viel de overheid de kampen aan om mensen te arresteren en te kidnappen. Nu valt de overheid de kampen aan met honger en dorst. Er is veel honger en ondervoeding in het kamp, en het is moeilijk om water te krijgen. De aanwezigen geven aan dat met name de vrouwen en kinderen extra kwetsbaar zijn. Door het tekort aan voedsel zijn vrouwen genoodzaakt om te gaan werken, maar wanneer zij gaan werken worden zij blootgesteld aan allerlei vormen van geweld. Er wordt aangegeven dat er geen *veiligheid* is

in het kamp. UNAMID is slechts van 10.00 uur tot 16.00 uur aanwezig. Dagelijks worden veiligheidsproblemen gemeld aan UNAMID. Carhijacks zijn een groot probleem in de omgeving. Er worden diverse voorbeelden van recente geweldsincidenten genoemd. Op 20 juni 2008 heeft de overheid 's avonds het kantoor van een aanwezige internationale organisatie in brand gestoken. Op 22 juni 2008 is er iemand ontvoerd en is er iemand doodgeschoten. Op 26 juni 2008 was er een schietincident. Recent is er een incident gemeld aan UNAMID. De aanwezigen geven aan dat UNAMID heeft gezegd dat ze niet kunnen vervolgen en dat ze geen wapens hebben.

Er is een veel grotere behoefte aan *gezondheidszorg* dan er momenteel aanwezig is. Er zijn twee ziekenhuizen voor 250 000 vluchtelingen, zo geven de aanwezigen aan. Patiënten die naar het ziekenhuis in Nyala gaan worden niet behandeld. Tijdens de zwangerschap is er voor vrouwen te weinig eten, dit zorgt voor veel problemen tijdens de zwangerschap. Ook is er geen mogelijkheid om vrouwen naar het ziekenhuis te vervoeren als zij gaan bevallen. Er zijn NGO's die zich bezig houden met gezondheidszorg aanwezig in het kamp, maar zij worden gehinderd door de overheid. Zo is Artsen Zonder Grenzen en het Internationale Rode Kruis gedurende een week de toegang tot het kamp ontzegd.

Er is steeds minder *voedsel* in het kamp beschikbaar. In 2005 was er 15 kilo per rantsoen beschikbaar. Inmiddels is dit verminderd tot 6,5 kilo en dit is te weinig. Ook de voorzieningen voor *onderwijs* zijn vrijwel niet aanwezig. Er zijn geen boeken of stoelen in de school en de school heeft geen dak. De kinderen betalen 4 pond om naar school te gaan. Dit geld is voor de vrijwilligers die les geven. Van de 235 leraren worden er 35 betaald door de overheid. De rest is vrijwilliger.

Bezoek watervoorzieningsproject in Kalma

De delegatie bezoekt een watervoorzieningsproject dat bij het kamp is gestart.

Het belangrijkste probleem bij het watervoorzieningsproject is om het water bij het kamp te krijgen. Een paar kilometer van het kamp verwijderd is een waterbron. Dit water wordt via een pomp naar de oppervlakte gebracht en vervolgens gereinigd. Voor dit proces is benzine benodigd. De overheid levert niet genoeg *benzine* aan het kamp om alle dagen van schoon water voorzien te zijn. Enkele maanden geleden is er een vergunning aangevraagd om te boren naar een nieuwe waterbron. Deze vergunning is echter nog niet toegekend.

Gesprek met de Wali van Zuid Darfur, de heer Ali Mahmoud Mohamed

De heer Mohamed geeft aan dat Zuid Darfur de grootste staat is in de regio met 3,5 miljoen inwoners. De staat heeft het hoogste aantal naar school gaande kinderen en is commercieel en industrieel actief.

De *humanitaire situatie* in Zuid Darfur beoordeelt hij als redelijk. Er zijn in totaal negen IDP kampen, en het totale aantal IDP's wordt geschat op 300 000 personen. De kampen worden regelmatig voorzien van de basisvoorzieningen zoals eten gezondheidszorg en onderwijs. De zorg van de overheid is met name gericht op de vrijwillige terugkeer van de vluchtelingen. Er zijn 56 dorpen voorbereid met basisvoorzieningen om terugkeer van vluchtelingen mogelijk te maken.

Kalma (het kamp dat de delegatie die ochtend bezocht heeft) is, zo geeft de Wali aan, geclassificeerd als een politiek kamp. Meer dan 80% van de

vluchtelingen zou een link met de rebellen hebben en veel gewapende rebellen vinden hun weg naar dit kamp en zorgen voor onrust. In Kalma is veel wapen- en drugshandel. De vluchtelingen hebben voor geweld gezorgd in het kamp en ook daarbuiten.

Over *brandstof* zegt de Wali dat hij tot nu toe geen klachten heeft ontvangen over de hoeveelheid. De benodigde hoeveelheid brandstof gaat, zo geeft hij aan, naar het kamp. De vluchtelingen worden soms gedwongen brandstof af te staan aan de rebellen of ze verkopen brandstof. Hij geeft aan dat er recent wel meer brandstof is geëist, en beschouwt dit als bewijs dat deze brandstof voor de rebellen is.

Gesprek met civil society.

Met betrekking tot de *humanitaire situatie* in Darfur geven de aanwezigen aan dat zij punten van zorg hebben. Het World Food Program (WFP) heeft de rantsoenen moeten halveren. Er zijn ook nieuwe tribale conflicten in belangrijke vruchtbare gebieden, en het regenseizoen is erg laat dit jaar. Dit zou er toe kunnen leiden dat ook de lokale oogst erg slecht zal zijn dit jaar, en de voedselsituatie verder verslechterd.

Ook de gezondheidssituatie is verslechterd. Zo komen er momenteel veel ziekten terug die vroeger niet meer voorkwamen, zoals bijvoorbeeld tuberculose. De armoede bij, met name vrouwen, is hoog. Aangezien vrouwen nu vaak het hoofd van de huishouding zijn (hun mannen zijn vaak gesneuveld in gevechten) is dit een groot probleem voor veel gezinnen.

De *terugkeer van vluchtelingen* naar hun dorp is, zo geven de aanwezigen aan, sterk gerelateerd aan veiligheid. UNAMID zou voor deze veiligheid moeten zorgen, maar hiervoor moeten zij wel in heel Darfur aanwezig zijn. Naast veiligheid moeten er ook basisvoorzieningen in de dorpen aanwezig zijn en infrastructuur. Er moet een einde komen aan de conflicten voordat vluchtelingen naar hun dorpen terug kunnen keren.

Over de *verkiezingen* in 2009 geven zij aan dat transparantie erg belangrijk is voor vrije en eerlijke verkiezingen. Als de crisis in Darfur niet is opgelost, zal dit goede verkiezingen in de weg staan. Er moet dan ook meer druk komen van de internationale gemeenschap om deze crisis, die met name gezien moet worden als een politiek dispuut, op te lossen. De emergency law is namelijk nog steeds van kracht. Hierdoor kan de overheid bijvoorbeeld een avondklok instellen, of andere veiligheidsmaatregelen opleggen. De aanwezigen zijn bang dat het met deze wet lastig is voor verschillende politieke partijen om campagne te voeren. Het belang van veiligheid om uiteindelijke vrije verkiezingen te houden wordt hiermee benadrukt.

Diner met vertegenwoordigers van de VN en NGO's

Woensdag 9 juli 2008 – El Fasher

Reis van Nyala naar El Fasher

Gesprek met de deputy Wali van Noord Darfur, de heer Idriss
De heer Idriss geeft een beschrijving van de staat Noord Darfur die met haar 1,8 miljoen inwoners 57% van heel Darfur beslaat. Hij geeft aan dat de overheid bestaat uit meerdere partijen die vreedzaam samenwerken. Noord Darfur is verdeeld in 10 units die elk hun eigen lokale bestuur hebben. Alle instellingen, o.a. op het gebied van justitie, werken in Noord Darfur goed met elkaar samen.

De deputy Wali geeft aan dat tot 2002 de crisis in *Darfur* intern werd opgelost. De nieuwe crisis die is ontstaan gaat buiten de controle van de overheid om. Na het ondertekenen van de Darfur Peace Agreement is de situatie in Darfur sterk verbeterd. Zo is het aantal zware misdrijven sterk gedaald door zorg van de lokale overheid.

Over de *terugkeer van vluchtelingen* geeft de heer Idriss aan dat de overheid er alles aan heeft gedaan om dit mogelijk te maken. Er zijn ook vluchtelingen die inmiddels zijn teruggekeerd naar hun dorpen, en dit bewijst ook dat de situatie veilig is. Voor de vluchtelingen die zich nog in de kampen bevinden geeft hij aan dat in 80% van de kampen de basisvoorzieningen standaard aanwezig zijn, en dat de situatie in de kampen aanzienlijk is verbeterd.

De heer Idriss geeft aan dat er echter een grote behoefte is aan *ontwikkelings- en humanitaire hulp*. Ook geeft hij aan dat druk uit zou moeten worden geoefend op de rebellen om aan de onderhandelingen deel te nemen en een einde te maken aan de conflicten, en dat de internationale gemeenschap UNAMID zou moeten vullen zodat zij voldoende capaciteit hebben om hun taak uit te voeren.

Gesprek met Joint Special Representative UNAMID, de heer Rodolphe Adada

De heer Adada geeft aan dat *UNAMID* zich in een lastige situatie bevindt. Momenteel is de missie nog in de deployment-fase, en zij kampen met vertraging, gebrek aan personeel en gebrek aan materieel waarbij met name helikopters een punt van zorg is.

Over het gebrek aan *personeel* geeft hij aan dat het niet zozeer een gebrek aan troepen betreft. Het probleem betreft met name de legering en de logistieke aspecten. Hiervoor wordt momenteel een «supercamp» gebouwd dat moet voorzien in de grote behoefte aan legering. Momenteel heeft hij ongeveer 9000 mensen tot zijn beschikking. Eind dit jaar hoopt hij echter dat de UNAMID-organisatie voor 80% gevuld is.

De *veiligheidssituatie* is slecht. Behalve de conflicten die er tussen verschillende partijen zijn, is met name criminaliteit een probleem. Hij geeft aan dat op 8 juli 2008 een UNAMID-patrouille is aangevallen, en dat bij deze aanval ook UNAMID-militairen zijn gesneuveld. De exacte omstandigheden van deze aanval zijn nog onduidelijk. Wanneer gevraagd wordt naar het mandaat van UNAMID geeft hij aan dat het mandaat sterk genoeg is, maar dat er niet voldoende capaciteit is om het mandaat uit te voeren. Hiervoor is de aanwezigheid van militaire helikopters van groot belang en tot op dat moment heeft geen enkel land aangeboden om met helikopters bij te dragen aan de missie.

Naar aanleiding van een vraag over de situatie in het *Kalma* kamp geeft de heer Adada aan dat één force protection unit te weinig is om effect te hebben in het kamp. Het doel van UNAMID is om 24 uur per dag aanwezig te zijn, maar hiervoor zijn niet voldoende militairen en materieel beschikbaar. Hij geeft nogmaals aan dat deze militairen wel beschikbaar zijn gesteld door verschillende overheden, maar dat deze eenheden nog niet in Soedan aanwezig zijn.

Rondleiding UNAMID basis in El Fasher

De delegatie wordt rondgeleid over de basis en bezoekt de locatie waar gewerkt wordt aan de bouw van het «supercamp».

Rondleiding El Fasher University/bezoek UN Development Programme (DP) Rule of Law project

El Fasher University beschikt over een groot informatiecentrum dat open is sinds 2006. Naast veel boeken die voornamelijk uit Jordanië en Syrië afkomstig zijn, beschikt het centrum ook over een computerlokaal. Het *rule of law project* heeft diverse medewerkers die juridische bijstand verlenen aan een ieder die deze hulp nodig heeft. Ook geven zij les in *rule of law*. De delegatie spreekt met diverse medewerkers van het *rule of law project*. Bij het uitvoeren van hun werk ligt de focus met name op training, juridische bijstand en training op het gebied van mensenrechten. De medewerkers verlenen ook juridische bijstand aan de vluchtelingen. Zij beoordelen meldingen en bepalen of een zaak naar de rechter gaat of niet.

Tijdens hun werkzaamheden komen de medewerkers veel *problemen* tegen.

De procedures voor het doen van aangifte van verkrachtingen zijn door zorg van NGO's veranderd. Vroeger moest men eerst aangifte doen voordat een vrouw naar de dokter kon gaan. Dit is nu zo veranderd dat een vrouw eerst naar de dokter kan gaan, en vervolgens aangifte kan doen. Politie, rechters en dokters zijn zich echter nog niet bewust van deze wijziging of werken hieraan niet mee, waardoor vrouwen niet altijd toegang hebben tot medische zorg nadat zij verkracht zijn en vaak ook geen aangifte doen.

Vluchtelingen moeten voor het doen van aangifte uiteindelijk naar de overheid. Zij hebben echter niet het vertrouwen dat de overheid hun rechten zal respecteren en zien vaak af van aangifte.

Voor de vluchtelingen is de zogenaamde landwet ook een groot probleem. Deze wet bepaalt dat wanneer je langer dan een jaar op een bepaald gebied blijft, dit land jouw bezit is. Veel vluchtelingen weten dus niet of zij land hebben waar zij naar terug kunnen keren.

De medewerkers geven aan dat militairen, politie en medewerkers van de national security eenheid in principe immuun zijn voor vervolging. Voor een vervolging zou specifiek toestemming van de Wali benodigd zijn om hun immunitet in te trekken. Dit is nog maar zelden gebeurt.

Momenteel is er geen rechter aanwezig, waardoor een juridisch systeem niet gevolgd kan worden.

Tenslotte geven zij aan dat de situatie in de gevangenissen erg slecht is. Formeel wordt aan de medewerkers van het *rule of law project* ook geen toegang tot de gevangenissen verleend. In de gevangenissen is geen scheiding tussen volwassenen en kinderen, er is geen gezondheidszorg aanwezig en de gevangenen zijn afhankelijk van familie voor hun maaltijden.

Reis van El Fasher naar Juba

Diner met Nederlandse gemeenschap in Juba

Donderdag 10 juli 2008 – Juba

Bezoek Primary Health Centre Kator, Juba

Het *primary health centre* dat wordt gefinancierd vanuit het Basic Services Fund, bestaat sinds 1982 en beschikt over een speciale kraamafdeling. Ook beschikt het health centre over een diagnose centrum voor tuberculose, een apotheek en is er 2 dagen per week een gynaecoloog aanwezig. In 2006 is gestart met een rehabilitatieprogramma, omdat er op dat moment geen medicijnen en materiaal aanwezig was. Sinds de start van het project hebben veel verbeteringen plaatsgevonden. De gebouwen waren bijvoorbeeld totaal verwoest, en zijn inmiddels gere-

noveerd. Inmiddels zijn er emergency kits gekomen, maar blijft er een grote behoefte bestaan aan medicijnen en materiaal.

Het health centre kampt met een groot *tekort aan personeel*. Hierdoor zijn zij niet in staat om veel mensen te verplegen. Er is niet alleen een tekort aan geschoold personeel, maar vanwege de onveilige situatie durven veel opgeleide mensen ook niet in het centre te werken. De vroedvrouwen zijn bedreigd en werken nu niet meer 's nachts. Dit heeft ook geleid tot een aanzienlijke daling van het aantal bevallingen dat in de kliniek plaatsvindt. Voorheen was dit zeven tot acht bevallingen per week, momenteel is dit gedaald naar twee tot drie bevallingen per week. Naast het tekort aan medicijnen en geneeskundig materiaal, beschikt de kliniek ook niet over een ambulance. Dit maakt het onmogelijk om zieke mensen naar de kliniek te vervoeren en hierdoor hebben veel mensen geen toegang tot de gezondheidszorg die de medewerkers van de kliniek graag zouden willen bieden.

Gesprek Joint Donor Office (JDO) en Wereldbank

Het JDO is gestart in 2006 en is een samenwerking van Nederland, Noorwegen, Denemarken, Zweden, het Verenigd Koninkrijk en Canada. Het is een van de eerste organisaties die in Juba aanwezig was, en ook een van de grootste. Over 2007 beheerde het JDO een gezamenlijk budget van 270 miljoen US dollar. Ook vertegenwoordigt het JDO het samenwerkingsverband bij gesprekken met verschillende andere organisaties.

Het JDO geeft aan dat de *situatie in het zuiden* erg verschilt van de situatie in het noorden. Naar schatting bedraagt de bevolking ongeveer acht miljoen mensen die in de afgelopen 52 jaar gedurende 38 jaar in een conflictsituatie hebben geleefd. Van 1983 tot 2005 zijn naar schatting twee miljoen mensen omgekomen, en vier miljoen gevlucht. De bevolking leidt dan ook onder extreme trauma's en er is nog steeds een aanzienlijke geweldsdreiging aanwezig. Er zijn nog vrijwel geen voorzieningen in Zuid Soedan. Zij spreken dan ook eerder van opbouw dan van wederopbouw.

De rol van de *Wereldbank* is gerelateerd aan het MDTF. Samen met de overheid beschikken zij over een budget van 234 miljoen US dollar. Toen de Wereldbank in Juba kwam waren er in eerste instantie geen counterparts om mee te werken. Deze situatie is nu verbeterd.

Er zijn veel teleurstellingen en klachten over het *MDTF*. Dit betreft bijvoorbeeld de snelheid waarmee projecten kunnen worden uitgevoerd en de controle. Er zijn wel al diverse projecten uitgevoerd. Van de 14 uitgevoerde projecten is er een op het gebied van visserij, en een op het gebied van veeteelt. Andere projecten zijn het bouwen van een brug, ziekenhuizen en ministeries. Ook wordt onderhoud aan wegen en de aanleg van wegen uitgevoerd. Het doel hierbij is om de bestaande systemen functioneel te maken. Het uitgangspunt bij de projecten is de ontwikkeling met betrokkenheid van de gemeenschap en het gebruik maken van de civil society.

Bezoek aan MDTF-projecten

Er wordt een *waterzuiveringsinstallatie* bezocht, dat het water uit de Nijl zuivert voor gebruik. Allereerst wordt het water gereinigd met chemicaliën, en vervolgens gaat het door filters. Na een behandeling met chloor is het water gezuiverd. De installatie kan 7200 m³ water zuiveren per dag. Dit is echter niet voldoende, en er is niet voldoende ruimte om te installatie uit te breiden.

In het *teaching hospital* dat bezocht wordt, geven medewerkers aan dat zij veel positieve veranderingen zien. Zo is de infrastructuur van het ziekenhuis en zijn de gebouwen verbeterd. De medewerkers geven echter ook aan dat de vooruitgang nog lang niet goed genoeg is. Zo zijn de ruimtes die zij ter beschikking hebben veel te klein en is er geen air conditioning. Er zijn geen aparte ruimtes voor doktoren of verpleegkundigen om te slapen en zij slapen tussen de patiënten. Ook geven zij aan dat er een groot tekort is aan medicijnen.

Bezoek aan foto expositie: Capture(d) progress. Images of peace, change and progress

Deze tentoonstelling is ingericht door het JDO en toont het werk van zes Zuid Soedanese fotografen. Het doel van het project was het vastleggen van de veranderingen in Zuid Soedan.

Gesprek met vertegenwoordigers NGO's

Sinds 1996 hebben de NGO's die bij Lifeline Sudan waren aangesloten gezamenlijk een *NGO forum* opgericht. Het doel van dit forum is het delen van informatie over bijvoorbeeld veiligheid en administratieve en operationele processen. Ook zijn er inmiddels specialistische forums, bijvoorbeeld over gezondheidszorg, waar kennis wordt uitgewisseld. Inmiddels maken 200 verschillende NGO's deel uit van het forum.

De aanwezigen geven aan dat het CPA nog steeds fragiel is en dat zwakke punten in het CPA blijven opspelen. De focus ligt erg op de komende verkiezingen, maar niemand weet nog of deze echt wel plaats gaan vinden. De dreiging voor het CPA ligt met name in het veiligheidsprobleem. En naar de mening van de aanwezigen zijn veel veiligheidsproblemen te herleiden naar toegang tot basisvoorzieningen (bijvoorbeeld een ruzie over een waterput). Het belang van het implementeren van basisvoorzieningen in Soedan is dus groot.

De *uitdagingen* van werken in het zuiden liggen onder andere in de kosten. Juba is erg duur, en de kosten voor accommodatie, arbeidskrachten en transport zijn erg hoog. Ook de implementatieperiode is een uitdaging. Vanwege de regentijd en het gebrek aan infrastructuur zijn veel gebieden maar enkele maanden per jaar bereikbaar.

Over hun ervaringen met het MDTF en andere «funding mechanisms» geven zij aan dat NGO's vooral letten op wat er daadwerkelijk geleverd is of verbeterd is. Sommige *funding mechanisms* worden overschaduwed door het letten op werkwijzen. Er bestaan veel misverstanden over het doel van het MDTF, en het is een funding mechanism dat moeilijk toegankelijk is voor veel NGO's wat ten koste gaat van de resultaten.

Een uitdaging is ook om het geld dat deelstaten ter beschikking hebben voor ontwikkeling daadwerkelijk uit te geven aan projecten waar het voor bestemd is. *Betalingen* die de staat moet doen (bijvoorbeeld het betalen van salaris voor medewerkers in ziekenhuizen en klinieken) worden vaak niet gedaan door tekorten in budgetten. Voor het volgend jaar heeft de overheid echter aangegeven dat dit probleem niet meer voor zal komen. Ook is er onduidelijkheid tussen de overheid in Juba en de regionale overheid in de verschillende zuidelijke staten. De staten begrijpen vaak niet hoeveel geld er naar hen toe gaat komen.

Alle NGO's proberen te werken aan *duurzame ontwikkeling*. Vanwege de veiligheidssituatie is het sowieso al lastig voor de NGO's om hun werk

goed te doen. Voor duurzame ontwikkeling is het echter ook nodig dat lokale overheid en de civil society ingeschakeld wordt.

Bezoek radio Miraya

Radio Miraya is een samenwerkingsverband tussen UNMIS en de Zwitserse NGO Fondation Hironnelle. Zij hebben een team van internationale medewerkers en nationale medewerkers die werkzaam zijn voor de VN. *Miraya* is een radiozender van de VN in Soedan die tot doel heeft de bevolking te informeren over het CPA en de activiteiten van de VN in Soedan. Zij functioneren echter als onafhankelijke media ook in hun berichtgeving over de VN. Ook probeert radio *Miraya* dialoog en debat tot stand te brengen. Recent heeft de radiozender geld gekregen van de Nederlandse ambassade te Khartoem om korte golf radio-uitzendingen te maken voor mensen in Darfur.

Bij radio *Miraya* is ook een medewerker van *Freevoice* aanwezig, een organisatie die onafhankelijke media ondersteunt. *Freevoice* heeft een radio-drama project opgestart waarmee zij van verhalen uit het land een verhaal maken en dit bewerken tot een radioprogramma. Dit radioprogramma zal worden uitgezonden via radio *Miraya* en radio Juba.

Momenteel ontwikkelt radio *Miraya* ook *talkshows* waar mensen met verschillende meningen discussiëren en ook politici uitleg geven over ontwikkelingen. Mensen kunnen naar deze programma's ook inbellen. Het is voor het eerst dat mensen uit verschillende regio's met elkaar in contact kunnen komen.

Op de vraag over *censuur* geven de aanwezigen aan dat zij geen voorbeelden kennen van censuur in Zuid Soedan. In het noorden is echter wel sprake van censuur en er zijn ook incidenten bekend van arrestaties en het in beslag nemen van materiaal.

Gesprek met Alliance of South Sudan Political Parties. Aanwezigen Dr. Martin Elia Lomuro, South Sudan Democratic Forum, Mr. Gordon Buoy, South Sudan Democratic Front Mr. Benjamin Ochan, Covenant Democratic Party Mr. William Atiki, United South Sudan Political Party Mr. James Andrea, Sudan Labour Party Hon. Peter A. Sule, United Democratic Front Dr. Toby Maduot, Sudan African National Union

Zuid Soedan bevindt zich sinds de ondertekening van het CPA in een *fase van opbouw en ontwikkeling*. Veel mensen zijn uit het noorden van Soedan teruggekeerd en op bestuurlijk niveau zijn wetten opgesteld en aangenomen. Het leger is verbeterd maar moet nog professioneler worden en dient beter geïntegreerd te worden om conflicten te voorkomen en te beschikken over goed materieel. Ook de politie dient verder ontwikkeld te worden.

Er is nog veel onduidelijkheid over de *sociaaleconomische situatie*. Tijdens de zgn. Oslo-conferentie zijn er door landen toezeggingen gedaan over hulp, maar wat er beloofd is, is echter niet gerealiseerd. Hierdoor zijn ook investeerders weggebleven uit Zuid Soedan, wat verdere ontwikkeling moeizaam maakt. Ook geven de aanwezigen aan dat het onduidelijk is hoeveel geld nu exact aan Zuid Soedan toebehoort.

Ook op *politiek* gebied zijn er diverse uitdagingen. De aanwezigen geven aan dat de relatie tussen NCP en SPLM niet goed is en dat er diverse grensconflicten zijn. Er is dan ook nog steeds sprake van een inter-nation conflict. De aandacht met betrekking tot ontwikkeling van politieke partijen gaat ook vooral uit naar NCP en SPLM. Kleine partijen worden niet geholpen om verder te ontwikkelen.

Over de geplande *verkiezingen* in 2009 geven zij aan het van groot belang is dat deze vreedzaam en eerlijk zullen verlopen. Het is belangrijk voor het volk om vrij te kunnen kiezen tussen meerdere partijen. Om deze reden moeten ook kleinere partijen ondersteund worden in de aanloop naar de verkiezingen.

Gevraagd naar de *toekomst* van Soedan, geven de aanwezigen aan dat zij niet meer geloven in één Soedan. Zij verwachten dat de bevolking zich in het referendum uit zal spreken voor een onafhankelijk Zuid Soedan. Het is dan van belang dat de grenzen zoals deze zijn afgesproken in het CPA vervolgens geaccepteerd worden. De aanwezigen geven aan dat zij hoe dan ook de uitkomst van het referendum zullen respecteren.

Diner met vertegenwoordigers uit maatschappij

Vrijdag 11 juli 2008 – Juba

Gesprek met Minister of Regional Cooperation, Dr. Barnaba Marial Benjamin Undersecretary of Regional Cooperation, Mr. Cirino Hiteng Director General of Bilateral Relation, Mr. Dabuol Wuol Minister of Commerce Trade and Supply, Mr. Anthony Lino Makana

De ministers geven aan dat het CPA vrede heeft gebracht die men in Soedan lange tijd niet gekend heeft. De vrede blijft echter kwetsbaar. Met name inzake het Abyei-protocol zijn geen vorderingen gemaakt, en dit is een bedreiging voor vrede. Daarnaast zijn met de zgn. *security arrangements* nog niet alle aspecten tot stand gekomen. Wel zijn de monitoringsmechanismes opgezet. Het opzetten van de zgn 3e krijgsmacht – de Joint Integrated Units (JIU's) die voor 50% uit Sudanese Armed Forces (SAF) en voor 50% uit SPLA soldaten zouden bestaan – naast de twee bestaande krijgsmachten is nog niet goed van de grond gekomen. Op werkniveau bestaan de JIU's wel, maar er is nog geen sprake van echte integratie.

Over de *ontwikkeling* van Zuid Soedan geven de ministers aan dat het creëren van basisvoorzieningen, ook in de verder weg gelegen gebieden van groot belang is. Hierbij is hulp van partnerlanden zeer welkom. De uitdagingen voor Zuid Soedan betreffen met name de infrastructuur en de capaciteitsopbouw. Zuid Soedan heeft toegang tot handelsmogelijkheden nodig. Hiervoor is infrastructuur nodig. Middelen zijn nu nog erg duur omdat er geen bedrijven zijn en geen industrie is, alles dient geïmporteerd te worden.

Over het *MDTF* geven zij aan dat niet alle projecten via het MDTF zouden moeten worden uitgevoerd. Het MDTF is erg bureaucratisch en met name bedoeld voor lange termijn projecten. Er is echter een grote behoefte in Zuid Soedan aan projecten die op korte termijn gerealiseerd kunnen worden. Hierbij geven aanwezigen aan dat zij graag ook een bilaterale relatie met Nederland tot stand zien komen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Gesprek AWEPA (Association of European Parliamentarians for Africa)

AWEPA is op uitnodiging van de Europese Commissie en het parlement van Zuid Soedan in Juba aanwezig. Zij ondersteunen *capacity building* van het parlement, de verschillende commissies in het parlement en de staf. Zij geven aan dat de opbouw van het parlement van Oeganda een zeer goed voorbeeld is voor de opbouw van het parlement in Juba. Het grootste probleem voor capacity building ligt met name op het gebied van human resources. Het is extreem moeilijk om in Zuid Soedan goed opge-

leide mensen te vinden die een rol kunnen spelen in de opbouw van het parlement.

Gesprek Deputy Speaker Lawrence Lual Lual

De heer Lual Lual geeft aan dat politiek en bestuur in het zuiden in ontwikkeling zijn. Ook hij geeft aan dat de verkiezingen in 2009 van groot belang zijn en mogelijk voor veranderingen in het land kunnen zorgen. De uitkomst van de *verkiezingen* zullen door alle partijen gerespecteerd moeten worden. Momenteel is de situatie in Soedan echter nog niet stabiel. Er zijn nog gevechten in Darfur en Abyei, en ook de veiligheids-situatie tussen de stammen is een probleem. Hij geeft aan dat het niet mogelijk is om democratische verkiezingen in een tijd van oorlog te houden, en dat het essentieel is dat de conflicten tot een eind komen.

Gesprek met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken en de voorzitter van de commissie voor Economie en Handel

Het *parlement* in Zuid Soedan heeft een belangrijke controlerende taak. Zaken als de strategie van de overheid en afspraken over beleid worden besproken. Ook aan de orde is de bewustmaking van de bevolking. De kwaliteit van het parlement stijgt dan ook snel.

Momenteel heeft Zuid Soedan een zogenaamde observer status in het Pan African Parliament, en probeert de relatie met de EU te intensiveren. Diverse landen *investeren* in Zuid Soedan. Aanwezigen geven aan dat zij investeringen ook zien als een reflectie van een relatie waarbij zij met name betrouwbare partners zoeken en voorzichtigheid betrachten waar het de politiek van een partnerland betreft. Zij willen met name investeerders die de winst ook weer zullen gebruiken om de opbouw in Zuid Soedan verder te stimuleren.

Op dit moment gaat 40% van het budget van de overheid van Zuid Soedan naar Defensie, en houdt de overheid zich aan de afspraken inzake demobilisering. Het zuiden moet de capaciteiten hebben om zichzelf te kunnen verdedigen om zich ook economisch te kunnen ontwikkelen. De *economie* in Zuid Soedan is erg klein, maar het land heeft een groot potentieel. Er is een grote behoefte aan goed opgeleide mensen en aan kennis over watermanagement.

Gesprek met UNMIS Resident and Humanitarian Coordinator Southern Sudan and Regional Coordinator, David Gressly

De heer Gressly gaat met name in op de belangrijkste aspecten om het *CPA te implementeren*. Het bepalen van de grenzen en het implementeren van het Abyei protocol en van de security arrangements zullen een grote impact hebben op de verkiezingen en de mogelijke onafhankelijkheid van Zuid Soedan. Het belangrijkste doel van de VN is om de verschillende partijen op een vreedzame manier richting het referendum te begeleiden. Hierbij is een dialoog over wat eenheid en onafhankelijkheid betekent noodzakelijk.

De *grens tussen het noorden en het zuiden van Soedan* is momenteel nog niet geaccepteerd. Een groot deel van de implementatie van het CPA hangt hier echter van af, zoals bijvoorbeeld het terugtrekken van troepen, bepalen van kiesdistricten, en de locatie van de olievelden. Er is een «Border technical committee» ingesteld, en deze hebben een studie en analyse naar de grensbepaling opgeleverd. Momenteel is men in afwachting van de reactie van de nationale regering op deze documenten. Er is met name discussie over de interpretatie van de verschillende kaarten en

documenten, waardoor de gehele basis van de grensbepaling ter discussie staat.

De implementatie van de security arrangements en met name de opbouw van de Joint Integrated Units (JIU's). Het terugtrekken van troepen uit de gebieden die in de roadmap gedefinieerd zijn ligt achter op schema en verloopt moeizaam. JIU's moeten de veiligheidstaken van Sudan Alliance Forces (SAF) en de Sudan People's Liberation Army (SPLA) over nemen in het beveiligen van de olievelden. De partijen zijn overeengekomen dat zij zich terug zullen trekken uit deze gebieden als de JIU's ontwikkeld zijn, maar hierin zijn nog weinig vorderingen gemaakt. Ook de politiemacht functioneert nog niet en gevangenen en het rechtssysteem zijn zwak.

Gesprek met de Wereldbank (Lawrence Clark), JDO (Malfrid Anestad en Richard Taylor) Europese Commissie (Emily Oldmeadow en Brigitta Grossinsky) en UN-RCO (David Saunders)

De vertegenwoordigers van de *Wereldbank* geven aan dat de strategie voor het noorden en het zuiden van Soedan erg verschillend is. In het zuiden moet alles opgebouwd worden, waar in het noorden slechts ondersteuning op bepaalde gebieden nodig is. Resultaten van projecten in Zuid Soedan zijn niet altijd zichtbaar maar deze zijn er wel degelijk. Om teleurstelling in de fondsen te voorkomen is het van belang om verwachtingen te managen en de verschillende fondsen die er bestaan goed op elkaar af te stemmen.

De *vertegenwoordigers van de EU* geven aan dat zij vorig jaar en dit jaar 400 miljoen Euro beschikbaar hadden voor projecten in Soedan. 47% daarvan is bestemd voor projecten in Zuid Soedan. De meeste van deze projecten bevinden zich in de agrarische sector, maar er zijn ook veel andere sectoren waar zij projecten ontwikkelen. Het is dan ook een uitdaging om de grote diversiteit aan projecten te managen.

Over het *MDTF* wordt vaak gezegd dat dit te langzaam is. Aanwezigen geven aan dat afstemming tussen de 15 verschillende donoren vaak tijd kost. De eerste twee jaar functioneerde het MDTF langzaam, maar het tempo waarin projecten worden gerealiseerd zal de komende maanden stijgen. Het is echter niet realistisch, zo geven enkele aanwezigen aan, om te verwachten dat de ontwikkeling die nodig is in Soedan via één mechanisme kan worden gerealiseerd, en er zijn dan naast het MDTF ook nog andere mechanismen nodig.

Tijdens de vlucht van Juba naar Khartoem is de piloot genoodzaakt uit te wijken naar Malakal, waar de delegatie overnacht in een kamp van UNAMID en UNICEF.

Zaterdag 12 juli 2008 – Khartoem

Vanwege de verlate aankomst en vanwege de veiligheidssituatie in Khartoem hebben de programmadelen op zaterdag 12 juli geen doorgang kunnen vinden.

In de avond reist de delegatie van Khartoem naar Amsterdam, waar zij op zondagochtend 13 juli aankomen.

PROGRAMMA

Zaterdag 5 juli 2008

- Reisdag
- Gesprek met Humanitarian Deputy Special Representative of the Secretary-General for Sudan/United Nations Resident Coordinator and Humanitarian Coordinator in Sudan
- Briefing door de Nederlandse ambassadeur te Khartoem

Zondag 6 juli 2008 – Khartoem

- Gesprek met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van de National Assembly
- Gesprek met vertegenwoordigers van de National Assembly en de Council of States.
- Gesprek met State Secretary for Foreign Affairs
- Gesprek met de assistent van de President van Soedan
- Gesprek met Wereldbank
- Gesprek met vertegenwoordigers van internationale NGO's
- Werkdiner met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken van de National Assembly, de voorzitter van de commissie voor Landbouw en de plaatsvervangend voorzitter van de commissie voor Economische Zaken

Maandag 7 juli 2008 – Khartoem

- Gesprek met vertegenwoordigers van de civil society
- Gesprek met de Special Representative of the Secretary General for Sudan
- Bezoek Al Manar Community Centre in Mayo
- Gesprek met de Popular Congress Party
- Gesprek met Sudanese People's Liberation Movement
- Diner met Nederlandse gemeenschap in Khartoem

Dinsdag 8 juli 2008 – Nyala

- Reis van Khartoem naar Nyala
- Bezoek UNAMID politie eenheid in Kalma IDP kamp
- Gesprek met vertegenwoordigers IDP's
- Bezoek watervoorzieningsproject
- Gesprek met de Wali van Zuid Darfur
- Gesprek met civil society
- Diner met vertegenwoordigers van de VN en NGO's

Woensdag 9 juli 2008 – El Fasher

- Reis van Nyala naar El Fasher
- Gesprek met de Wali van Noord Darfur
- Gesprek met Joint Special Representative UNAMID
- Rondleiding UNAMID basis in El Fasher
- Rondleiding El Fasher University/bezoek UNDP Rule of Law project
- Reis van El Fasher naar Juba
- Diner met Nederlandse gemeenschap in Juba

Donderdag 10 juli 2008 – Juba

- Bezoek Primary Health Centre Kator, Juba
- Gesprek Joint Donor Office en Wereldbank
- Bezoek aan Multi Donor Trust Fund projecten

- Bezoek aan foto expositie: Capture(d) progress. Images of peace, change and progress
- Gesprek met vertegenwoordigers NGO's
- Bezoek radio Miraya
- Gesprek met Alliance of South Sudan Political Parties
- Diner met vertegenwoordigers uit maatschappij

Vrijdag 11 juli 2008 – Juba

- Gesprek met Minister of Regional Cooperation, Undersecretary of Regional Cooperation, Director General of Bilateral Relation, Minister of Commerce Trade and Supply
- Gesprek AWEPA (Association of European Parliamentarians for Africa)
- Gesprek Deputy Speaker
- Gesprek met de voorzitter van de commissie voor Buitenlandse Zaken en de voorzitter van de commissie voor Economie en Handel
- Gesprek met UNMIS Resident and Humanitarian Coordinator Southern Sudan and Regional Coordinator
- Gesprek met de World Bank, JDO, EC, en UN-RCO
- Reis van Juba naar Malakal

Zaterdag 12 juli 2008 – Khartoem

- Reis van Malakal naar Khartoem
- Reis van Khartoem naar Nederland

Zondag 13 juli 2008 – Aankomst Amsterdam